

LESLEY NNEKA ARIMAH

QUÈ VOL DIR QUAN
UN HOME CAU DEL CEL

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE DOLORS UDINA

BARCELONA 2019

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *What it Means When a Man Falls From the Sky*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2017 by Lesley Nneka Arimah
© de la traducció, 2019 by Dolors Udina Abelló
© d'aquesta edició, 2019 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

La traducció d'aquesta obra ha rebut el suport del
Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-600-5
DIPÒSIT LEGAL: B.1078-2019

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *febrer de 2019*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

El futur té bona pinta, 9
Històries de guerra, 14
Esbojarrada, 24
Llum, 47
Segones oportunitats, 53
Caigudes, 63
Qui t'acollirà a casa, 73
Les nenes de la Buchi, 93
Què vol dir quan un home cau del cel, 113
Glory, 130
¿Què és un volcà?, 148
Redempció, 157
<i>Agraïments, 171</i>
<i>Glossari, 173</i>

[Els asteriscs que acompanyen algunes paraules remetent al glos-
sari del final del llibre].

*Al meu pare.
Gràcies per explicar-me les teves històries.*

EL FUTUR TÉ BONA PINTA

L'Ezinma mira de ficar la clau al pany i no veu què té al darrere: el seu pare de petit quan encara era amable i competia per l'afecte de la seva mare. La seva àvia, explotada fins a l'os per les dones de qui netejava les cases, de qui rentava la roba, dels fills de les quals rentava el cul; explotada pels ossos d'un marit que volia molts fills i pels homes que ella havia de rebre per donar-los-hi, cuida el seu fill fins als tretze anys amb la indiferència d'una institutriu i mor al llit amb un llarg sospir d'esgotament.

La madrastra del pare se'l mira com si fos un gos perdut que hi va prou sovint perquè li conegui la cara, però que la matin si el deixarà entrar. Ballen l'un al voltant de l'altre, el noi se li acosta amb un vals, la dona s'hi allunya fent piruetes. Ella era la gran de massa germans i sap que les necessitats d'un nen poden ofegar els somnis d'una nena. El noi només veu l'esquena girada, el rebuig, i el pare ho ignora tot, enecat pel plaer d'un home gran amb una dona jove d'entreuix encara fresc. Aquesta no la compartirà. I quan el noi té quinze anys i torna del mercat i es troba totes les seves coses en dues bosses de plàstic davant de la porta, ni tan sols truca per saber per què o per preguntar on volen que vagi, sinó que se'n va amb altres nois sense mare que fan d'okupes en un bungalou abandonat a mig construir on li roben les dues camises que té i aprèn a portar sempre els diners a sobre. Demana almoïna, ven trossos de metall i roba de tot, i això últim li surt tan bé que es converteix en el seu guanyapà. Comença amb poca cosa, petits furts i productes manlevats en petites parades mal vigilades del

mercat. Aprèn a obrir panys, a manipular cables per engegar cotxes, a perfeccionar l'habilitat amb les mans.

Quan té vint-i-un anys ve la guerra i, mentre la gent ho celebra pels carrers i crida «Biafra, Biafra!», ell comença a acumular productes. Quan comencen a escassejar, fa una fortuna. Quan escasseja el menjar, fa incursions a les cases de camp en plena nit, i així és com coneixerà la seva dona i el motiu pel qual l'Ezinma, mirant de ficar la clau al pany, no veu què té al darrere: la seva mare a vint-i-dos anys, no bonica però amb l'aire fresc d'una persona que no ha passat mai gana.

La seva mare és una noia descarada que agafa més del que li ofereixen. És el 1966, mesos abans que tot canviï, i ella és en una festa a casa d'uns amics dels seus pares i allà hi ha un home de pell groga com un mango, mandíbula quadrada i un cos com l'estàtua de David, ric; les dones solteres s'enfunden les armes (somriures adorables, escots robustos, personalitats acomodaticies) i lluiten per ell. Quan ella surt victoriosa, ho accepta com si li fos degut.

Fa gairebé un any que festegen quan ve la guerra. La família d'ella són secessionistes de Biafra, la d'ell troba que Ojukwu és un ximple. La nit de la festa del seu compromís només s'hi presenta la família d'ella. I quan l'endemà va a veure el promès a casa seva, descobreix que ha abandonat el país.

La família d'ella de seguida es veu obligada a fugir de la ciutat i de seguida es veu obligada a intercanviar tot el que s'ha pogut endur i pràcticament a demanar caritat i, per primera vegada a la seva vida, el menjar és tan escàs que ha de fer incursions a les cases de camp a la nit per collir furtivament panotxes tendres de blat de moro a mig créixer. Les panotxes s'estoven tant quan les bull que se'n menja el centre i també la closca fibrosa. Una nit descobreix una petita

casa de camp amagada sota un turó i hi troba un home que roba els nyams nous que hauria pogut agafar ella. No pot competir-hi: ell està ben alimentat i és fort, i encara que fes sonar una alarma per pur ressentiment, ell la podria fer callar. Però l'home es posa un dit als llavis i li dóna un nyam. I, sent com és, ella fa gest de voler-ne dos més. Ell n'hi dóna un altre i ella s'escapoleix. L'endemà a la nit, quan torna a la granja, ell l'està esperant. Ella s'asseu al seu costat i escolten plegats els grills i la respiració l'un de l'altre. Quan ell li posa la mà a les espatlles, ella li acosta el cap i plora per primera vegada des de la festa de compromís molts mesos abans. Quan li posa un nyam a la falda, ella riu. I quan li agafa la mà, ella pensa: «Valc tres nyams».

Té dues filles. A la primera li posa Biafra per ressentiment, com dient: «Mira, mare, posa les teves esperances en una altra cosa fràgil». I la segona es diu com la seva mare, que ja és morta i no sap que la seva filla l'ha perdonada per haver triat el bàndol perdedor, ni que va posar a la seva filla petita Ezinma, que mira de ficar la clau al pany i no sap què té al darrere: la seva germana, a qui tothom ha decidit dir Bibi, perquè quina bestiesa posar a una nena el nom d'un país que no existeix.

La Bibi, que és bonica d'una manera que la seva mare no va ser mai. La Bibi, tossuda com la seva mare va ser sempre. S'han barallat d'ençà que la mare tenia la Bibi a la panxa i li pressionava la cèrvix amb tanta força que una petita estrebada l'hauria pogut fer sortir. I tres anys més tard, l'Ezinma, bonica, sí, però d'aquesta manera raonable que no ofèn gaire. És una ombra de la Bibi, de pell i personalitat més pàl·lida, però dolça com pot ser-ho la Bibi quan vol alguna cosa. La Bibi la detesta. No, l'Ezinma no pot jugar amb les joguines de la Bibi; no, l'Ezinma no pot anar amb la Bibi i les seves amigues a l'escola; no, l'Ezinma no pot

agafar una compresa, haurà d'enrotllar uns quants mocadors i apanyar-se. L'Ezinma es fa gran anhelant l'afecte de la seva germana.

Quan la Bibi té vint-i-un anys i els seus pares s'esforcen per pagar-li la matrícula a la universitat, coneix en Godwin, de pell groga i mandíbula quadrada com son pare, i se n'enamora. Encara se n'enamora més quan la mare li aconsella que vagi amb compte. I quan la mare insisteix i li diu «no saps com són aquesta gent», ella respon que sí que ho sap, que «el que passa és que et fa ràbia que jo tingui un home millor que el teu», i la mare li etziba un bolet i aquest és el final de la conversa. L'Ezinma serveix d'intermediària, un paper que ha estat obligada a fer des de petita, i manté la Bibi informada de totes les notícies de la família, malgrat que la seva mare li exigeix que no hi parli.

I en Godwin és més bon proveïdor que el pare de la Bibi, ara un comerciant modest. Li lloga un pis. Li deixa un cotxe. L'encega amb una constel·lació de regals, coses que no havia tingut mai, com diners per gastar i orgasmes. El dia que ella proposa que es casin, ell se'n va i ella no en sap res en dotze dies. Dotze dies que posen en evidència el contingut del seu compte bancari; dotze dies que passa asseguda al pis que està a nom d'ell i condueix el cotxe que també està a nom d'ell, i es pregunta què té aquest nom de tan preciós que no vol compartir amb ella. I quan finalment torna per dir-li que faci les maletes i l'agafa pels cabells i els hi estira, li crida que fins i tot això és seu, ella rep un cop... de puny, sí, però també el cop de prendre consciència que potser la seva mare tenia raó.

El retrobament no és amable. L'ull vermell de la Bibi està gairebé tancat de tan inflat i la boca de la mare està tancada amb força, i cap de les dues no mira l'altra ni s'hi dirigeix. El pare, que no pot suportar la tensió entre les dues dones,

els records que li evoquen de la seva infantesa turbulenta, prem l'espatlla de la Bibi i després se'n va, i és aquesta presió amable el que la fa esclafir en plors. Poc després gemeja, i la mare continua amb una cara de pedra, però gira la cara humida perquè no la vegi ningú. L'Ezinma acompanya la Bibi al bany, el bany que han compartit i pel qual s'han barallat des que eren prou grans per parlar. La fa seure a la tapa del vàter i li fa fregues al voltant dels blaus. Quan ha acabat, encara té un aspecte horrible. Quan la Bibi s'aixeca per mirar-se la cara, es troben totes dues al mirall. Encara estic espantosa, diu la Bibi. Sí, és veritat, contesta l'Ezinma, i totes dues es posen a riure, i en el seu reflex s'adonen per primer cop que tenen un somriure exactament igual. ¿Com poden haver estat tant temps sense adonar-se'n? No ho saben. La Bibi pateix per les coses que encara té al pis. L'Ezinma li diu que no pateixi, que ella les anirà a buscar. ¿Com és que em tractes bé malgrat tot?, pregunta la Bibi. El costum, contesta l'Ezinma. La Bibi hi pensa un moment i diu una cosa que no ha dit mai a la seva germana. Gràcies.

I així l'Ezinma mira de ficar la clau al pany i no veu què té al darrere: en Godwin, que va créixer sota la indulgència corrosiva del seu pare. En Godwin, tan poc acostumat a sentir un no que és com si l'envaís una onada d'àcid que dissol la decència superficial d'una persona que sempre aconsegueix el que vol. En Godwin, que va trencar el seu violoncel quan va descobrir que el seu germà tocava millor que ell, i aquest és el motiu pel qual resultava que ara era allà, observant l'Ezinma—que per darrere s'assembla molt a la seva germana—, que mira de ficar la clau poc familiar al pany de l'apartament de la Bibi i per això no veu qui té al darrere: en Godwin, amb un fusell que li dispara a l'esquena.

HISTÒRIES DE GUERRA

Aquesta vegada, la mare i jo discutíem pel que jo havia fet a l'escola per demostrar definitivament que l'Anita Okechukwu no portava sostenidors. Que l'Anita i jo fóssim al mig del pati no m'havia molestat, que hi hagués nois al voltant no m'havia molestat, però l'Anita Okechukwu era molt més sensible que jo.

«Nwando, no pots anar pel món descordant la camisa a la gent», em va dir la mare després de tancar la porta a la senyora Okechukwu, una dona d'espatlles i malucs amples amb una necessitat irrefutable de portar sostenidors.

La senyora Okechukwu havia demanat una disculpa i una explicació, i la mare havia accedit a la primera, però no sabia com abordar la segona. Per això em va fer anar al porxo on era ella, perquè m'expliqués. Jo volia dir-los que l'Anita havia posat en marxa el Club de Noies després d'assegurar que el seu pare li havia enviat de Londres uns sostenidors molt cars amb vores de puntes gairebé invisibles i uns llaços suaus i empolsinats amb pólvores de fada, i que havia establert la norma que només les noies que duïen sostenidors podien entrar al Club de Noies i, si no eres del club, no podies seure a la zona de noies i havies de jugar amb els nois. L'Anita confirmava qui podia ser del club acompanyant cada aspirant al darrere de l'escola per comprovar si portava la roba interior exigida. Pocs minuts després apareixien la Princesa dels Sostenidors seguida per la novíssima dama d'honor. En la lluita per entrar al club, amb amigues que se cedien la roba interior l'una a l'altra i aspirants rebutjades que bullien d'amargor, a ningú no se

li havia acudit comprovar si l'Anita duia realment els sostenidors que ens havia ensenyat en un catàleg.

La cella alçada de la mare preguntava «¿I doncs?», i la senyora Okechukwu va arrufar les celles fins que la meua defensa matisada es va deteriorar en un «Li volia veure els sostenidors». La mare es va pessigar el nas i la senyora Okechukwu es va queixar de les noies a qui a casa seva no eduquen bé. Aquí és quan la mare es va empipar. Ho vaig veure per la manera com va desplaçar l'espatlla esquerra cap endavant esforçant-se per no allargar el puny, per com premia els llavis amb tanta força que els feia desaparèixer. Va continuar tractant la mare de l'Anita amb cortesia, però la seva mirada em perforava a mi.

«Ja veuràs quan ho sàpiga el teu pare», que era la frase d'últim recurs. En moments com aquell em convertia en filla del pare, una criatura desconcertant que no hi havia dubte que havia heretat una vena de bogeria d'un dels seus avantpassats. Jo era problema d'ell.

El sopar d'aquella nit va consistir en la mare mastegant tota ufanosa mentre jo mirava d'empassar-me el *garri** esquivant el nus que tenia a la gola. El pare no deia res.

Mentre la mare desaparava la taula, ell va muntar el tauler d'escacs a la galeria, un ritual esporàdic que havia començat feia uns mesos, quan vam traslladar-nos a Port Harcourt. Com a suplent de l'Emmanuel, el vell amic del pare, jo havia d'igualar-lo en els escacs i en l'intercanvi d'històries, per bé que la mare havia establert un límit, i era que no podia servir-me cervesa. Mala estratègia com sóc, mai no vaig representar cap repte per a ell, però el pare era un home tranquil que no feia amics fàcilment, i jo ja servia.

—A veure, ¿què és això que m'ha dit la teva mare?—em va preguntar per donar-me una altra possibilitat d'explicar-me.

Aquest cop tenia les paraules i vaig explicar-li tot allò de l'Anita, els sostenidors i les maquinacions de les noies. Em va escoltar sense interrompre'm, matant-me els peons quan jo els movia al tauler. Quan vaig acabar, la meva història va quedar a l'aire entre nosaltres. Llavors el pare va començar a explicar la seva.

—Quan tenia la teva edat, el meu tinent...

—¿A dotze anys ja eres a l'exèrcit?—vaig preguntar jo, que coneixia la tirada del meu pare a l'exageració. L'Emmanuel li cridava l'atenció per això i l'interrompia amb rialles i crits de «Cert! Cert!». En absència de l'Emmanuel, la tasca requeia sobre mi, però el pare no va somriure pas.

—El tinent Ezejiaku era un home dur. Ara em sap greu, perquè estava envoltat de nois ximplers i la seva comesa era crear un exèrcit d'homes. Ens despertava a les tres de la matinada i ens feia córrer al voltant del recinte amb les armes. Quan ens queixàvem, cridava: «¿Us penseu que l'enemic us donarà temps per agafar el carretó i posar-hi les vostres coses?». De vegades ens despertava a dos de nosaltres a l'atzar en plena nit per fer exercicis. Sempre ens barallàvem per dormir als llocs que ens semblava que no triaria.

—¿És de l'època en què et va treure l'arma?

El relat, que tenia la intenció d'impartir una lliçó inescrutable, era el que el pare m'explicava sempre en les diverses infraccions de la meva curta vida. El vaig sentir quan vaig robar el pintallavis del tocador de la tieta. El vaig sentir quan la mare em va descobrir guardant formigues en una bossa de plàstic per deixar-les anar als cabells d'una companya d'escola. El vaig sentir després de barallar-me amb els nens que deien que el pare era estrany, i un altre cop quan vaig voler saber per què l'Emmanuel no tornaria més a casa nostra i, més tard, per què havia fet el que havia fet. El

pare mai no compartia històries d'abans o de després de la guerra, com si hagués nascut als barracons i hagués mort la nit de la descàrrega final.

—Sí, a l'època en què em va treure l'arma, que va ser totalment culpa meva. El tinent subratllava una vegada i una altra la importància de tenir les armes a l'abast i controlades en tot moment. Una nit que sopàvem al voltant del foc vaig deixar l'arma darrere meu. Devia ser llavors quan el tinent me la va prendre. Vaig morir-me de pànic quan no la vaig trobar, però no se'm va acudir que me la podia haver agafat ell. Els meus amics i jo fèiem tornos rotatoris, de manera que, quan una unitat descansava, jo agafava una de les seves armes. Això va durar tres dies, fins que el tinent va mobilitzar totes les unitats alhora per a inspecció. Quan va arribar a mi, em va mirar als ulls i em va donar l'arma. No havia suat mai tant en la vida. —El pare va fer una rialla forta i aspra, després va callar i es va quedar mirant el tauler. Es va estar quiet tanta estona que jo no sabia ben bé si era que pensava el següent moviment o si allò era la gènesi d'un d'aquells silencis de pell gruixuda que la mare es passaria dies pelant. Just quan estava a punt d'anar a buscar-la, va moure la reina per fer escac al rei i va continuar—. Vaig rebre una fuetada tan forta que em va deixar com un autèntic tomàquet. A continuació em van enterrar a la sorra durant tres dies. Després d'això, mai més vaig apartar els ulls de l'arma. Escac i mat.

L'endemà vaig arribar a l'escola com una heroïna. Les companyes em donaven copets a l'esquena i de seguida em van envoltar noies que no havien aconseguit entrar al club de l'Anita i unes quantes que sí que hi havien entrat però que volien gaudir del favor del nou règim. Desemascarant